

dorp *dynamiek*

*Welkom in ons dorp!
Nieuwe bewoners betrekken*

Inhoud

DEEL 1: HET KLEINE ONTMOETEN IN EEN VERKAVELING IN DE VLAAMSE ARDENNEN5

1. SITUERING5

 STAP 1: KENNISMAKING.....6

 STAP 2 EN 3: RESULTATEN EN TIPS7

DEEL 2: DE DORPSRAAD EN NIEUWE INWONDERS14

1. SITUERING14

2. AAN DE SLAG.....15

3. EEN VERHALENWANDELKAART IN 5 STAPPEN17

4. WELKOM IN ONS DORP! CONCLUSIE18

COLOFON21

DEEL 1

Het Kleine Ontmoeten in een verkaveling in de Vlaamse Ardennen

1. Situering

Ruth Soenen maakte al een aantal jaren geleden veel los met onderzoek naar de kleine, alledaagse contacten tussen mensen op de tram en in de Hema¹. Via deze studie introduceerde zij het begrip het kleine ontmoeten dat een belangrijk bestanddeel is in het cement van samenleven in een stad. Het kleine ontmoeten is echter niet gebonden aan de stad maar wordt ook verder bestudeerd buiten die stad². In het LEADER-project 'Dorp Dynamiek' vertrok Avansa Vlaamse Ardennen-Dender vanuit de vraag wat het 'Kleine ontmoeten' ons zou kunnen leren over het samenleven in een dorp in de Vlaamse Ardennen, meer bepaald over de omgang van nieuwe inwoners met mekaar en met de andere dorpsbewoners. Wanneer en hoe ontmoeten ze mekaar? Wat verwachten zij op dat vlak?

Het dorp, de verkaveling

Het leven in dorpen evolueert, net zoals het leven in de stad. Eigenlijk kunnen we ons afvragen of we een dorp niet moeten zien als de wijk van een stad. In ieder geval kunnen we leren van wat onderzoeken naar stedelijk samenleven uitwijzen en proberen er ons voordeel mee te doen om uitdagingen voor het samenleven in dorpen mee aan te pakken -als gemeente, als middenveld, als inwoners, 'oud' en 'nieuw'.

De verkaveling is heus geen nieuw fenomeen. Heel wat verkavelingswijken zijn tussen de jaren 1960-1980 gebouwd. Maar ook vandaag zien we dat, in het kader van het versterken van dorpskernen -op zichzelf gemotiveerd door het vrijwaren van open ruimte- er nog verkavelingen 'oude stijl' verrijzen. Dit zijn eengezinswoningen in halfopen of open bebouwing, sterk gericht op automobilititeit (brede

straten voor tweerichtingsverkeer, individuele parkeerplaatsen, opritten en garages).

Voor de oude verkavelingen kennen drie uitdagingen³: een economische (waardedaling), een ecologische (ruimtegebruik, energieverbruik, mobiliteit) en een sociale (de homogeniteit van de bewoners wordt doorbroken). Als we op die uitdagingen ingaan, is het belangrijk dat er een draagvlak is, ook en vooral bij de mensen die in de verkavelingen wonen. Wij richten ons in dit project op de sociale uitdaging.

Verkavelingen in dorpen brengen in verhouding tot het aantal inwoners een plotse, aanzienlijke toename van de bevolking met zich mee. Ze zijn door hun inplanting als geheel een apart deel, een wijk van het dorp. De andere dorpsbewoners komen er niet, er is ook niets te beleven want ze zijn uitsluitend gericht op 'wonen'.

¹ Ruth Soenen, Het kleine ontmoeten. Over het sociale karakter van de stad. Garant Uitgevers Mens en Maatschappij, 2006

² Ruth Soenen, Hoe mensen ergens samen zijn. In: Devisch, O. en Roosen, B. (red.), Verkavelingsverhalen. Public Space, 2016, p 38- 47. En zie ook lezingen Ruth Soenen Vormingsplus (25-06-2018) en kwaliteitskamer Oost-Vlaanderen (07-11-2018)

³ Verkavelingsverhalen , Oswald Devisch en Barbara Roosen (red), Public Space, Mechelen, 2016 p 13

Het kleine ontmoeten: gemeenschapsvormen⁴

Als we het samenleven tussen nieuwe inwoners onderling en met de andere inwoners van het dorp willen bevorderen, dan richten we ons niet op het stimuleren van de 'duurzame en langdurige relaties' zoals het opnemen van een verantwoordelijkheid in beleid, in het bestuur van een vereniging, in een adviesraad noch op vrijwilligerswerk. We bekijken in de eerste plaats welke gemeenschap er nu is.

Gewone, dagelijkse en tijdelijke contacten in het publieke domein kunnen immers ook een gevoel van 'behoren' creëren. Zij kunnen 'de andere' transformeren tot iemand tussen 'wij' en 'zij'. Heel concreet brengen we in kaart hoe en waar mensen mekaar nu al ontmoeten (of uit de weg gaan).

Daaruit proberen we af te leiden wat we kunnen doen om de mogelijkheden op kleine ontmoetingen te vergroten. Dit project werd begeleid en opgevolgd door Ruth Soenen (Simply Community). We konden dan ook onze gegevens terugkoppelen en vergelijken met haar wetenschappelijke bevindingen naar 'het kleine ontmoeten' buiten de stad.

In deze aanpak werken we in drie stappen:

1. Kennismaking
2. Resultaten
3. Tips

Stap 1: Kennismaking

In de zomer en in het najaar van 2018 werden uitgebreide gesprekken gevoerd door een medewerker van Avansa met inwoners van twee verkavelingen in Brakel: Hovendaal en de Ruiterij.

Die gesprekken hadden in de eerste plaats de bedoeling om mensen te leren kennen: Wat beweegt hen om hier te komen wonen, waar woonden ze ervoor, hoe ervaren ze het wonen in hun buurt en in het dorp, wat zijn hun verwachtingen op dat vlak?

Vooraf werd de dorpentypologie opgemaakt op basis van de databank 'Provincie in cijfers'.

Dorpentypologie Michelbeke (Brakel)
C1 >ou(v,o,w,s) (zie typologie)

Michelbeke is met een bevolking van 1.728 mensen (2018) de derde meest bevolkte van de zeven deelgemeentes van Brakel (totaal 14.776), na Nederbrakel (6.453) en Everbeek (2.115). Daarmee haalt Michelbeke net de categorie 'middelgroot' in de dorpentypologie.

Michelbeke kende sinds 2008 een aangroei met 166 mensen, of 10,63%. Voor het geheel van Brakel was dat 872 of 6,27%. De Ruiterij en de uitbreiding van Hovendaal zijn daar medeverantwoordelijk voor, naast een aantal individuele nieuwbouwprojecten, o.a. in de dorpskern.

Spontane ontmoetingen

Mensen ontmoeten mekaar in de zomer meer dan in de winter, en in het weekend meer dan op weekdays. Met de dichtste burens heeft men het meeste contact en men hecht waarde aan een goede verstandhouding. Een zekere sociale controle en vormen van burenhulp worden gewaardeerd. Maar ook privacy, 'niet moeten' en de vrijheid om op bepaalde momenten op zichzelf te blijven zijn belangrijk. Goeiedag zeggen is wel het minimum aan sociale interactie dat verwacht wordt. Indien mensen kinderen en/of huisdieren hebben, zorgt dit voor meer contacten.

Mensen uit het dorp komen in de verkavelingen door de verlening van persoonlijke diensten (schoonheidsverzorging, kinderopvang) en om poetshulp te bieden. De aangeboden diensten die net naast de verkaveling liggen (fruit, imkerij, moestuin te huur) zorgen ook -in beperkte mate- voor wederzijds contact.

TIP

Als er in een verkaveling naast de woonfunctie ook andere functies vervuld worden (persoonlijke diensten, commerciële diensten, publieke diensten), ontstaat er een vlotter wederzijds contact tussen 'oude' en 'nieuwe' wijk.

De bevolking bevat met een aandeel van 18,6% vijftenzestigplussers meer ouderen dan andere Oost-Vlaamse Dorpen. Er is geen woonzorgcentrum in het dorp.

Er is wel kinderopvang (onthaalouders) en er zijn scholen: een lagere school met internaat; twee secundaire scholen -beide ook met internaat- enerzijds 'Het Kasteeltje', Sint-Franciscusinstituut, een school voor ASO, en anderzijds Stella Matutina, waar een TSO-BSO-opleiding gegeven wordt o.a. voeding en horeca. 12% van de schoolkinderen in Michelbeke heeft een laagopgeleide moeder, over de thuistaal van de kleuters zijn er geen gegevens.

In Michelbeke is er geen lokaal dienstencentrum. Er zijn wel drie cafés en een taverne. Er is een parochiezaal die gebruikt wordt voor familiefeesten. Er is een sporthal, meer bepaald voor volleybal, de thuishaven van Volleybalclub Saturnus.

Een bakker is er niet, wel een broodautomaat, een beenhouwer, een hoevewinkel, een drankenhandel en een frituur. In de kerk worden nog enkel uitvaarten gehouden.

Het dorp is niet erg centraal gelegen, noch makkelijk bereikbaar. Het ligt tussen de N415 (op 2,5 km van het centrum) en de N462 (op 1,5 km). Er is een bus van De Lijn (Zottegem-Ronse) die het dorpscentrum bedient. Het NMBS-station van Zottegem (8,5 km) en van Munkzwalm (7,5) zijn het dichtst in de buurt. Beide stations liggen op de lijn Oostende-Kortrijk-Brussel-Brussel Nationale Luchthaven.

Het Mijnwerkerspad loopt door het centrum van Michelbeke. Ooit was het de oude spoorlijn 82 die Zottegem verbond met Ronse en Bernissart in de Borinage. Nu is het een fiets- en wandelpad.

Stap 2 en 3: resultaten en tips

We delen onze resultaten en geven jullie enkele tips mee.

Deze resultaten (stap 2) zijn specifiek zijn voor de twee verkavelingen en zijn relevant voor andere dorpen. Hieraan werden tips (stap 3) gekoppeld om het samenleven tussen nieuwe en andere inwoners te verbeteren. Deze zijn niet door bewoners geformuleerd, maar sluiten nauw bij de resultaten aan en bouwen erop verder.

⁴ Ruth Soenen, Gemeenschap als sprekend detail van cultuur. In Soenen, R. en De Brandt, H. (red.), Neveneffecten. Het kleine ontmoeten in het lokale cultuurbeleid. Brussel: LOCUS. 2011, p 19- 65

De straat als ontmoetingsplaats: het terrein van de auto

Waar de straat doodloopt, ontstaat een veilige luwte die door buurtbewoners benut werd en wordt voor ontmoeting, formeel voor een buurtfeest of informeel voor spontane bijeenkomsten. Samenkomen doet men dus liefst op 'neutraal' en veilig terrein. De tuin is 'privé'; daar komen mensen, ook kinderen, alleen op uitnodiging en is inkijk niet gewenst.

De auto is, door de plaats waar men woont en de gerichtheid op de regio of de stad, quasi onontbeerlijk. Alternatieven als openbaar vervoer, fietsen en te voet gaan worden slechts uitzonderlijk gebruikt. De inrichting van de verkavelingen maakt van de auto de prioritaire gebruiker, ten koste van en met gevaar voor andere weggebruikers.

Voor de combinatie kinderen-auto's leidt tot conflicten en een gevoel van onveiligheid. Daardoor wordt de straat problematisch als ontmoetingsplaats, voor volwassenen en voor kinderen. Voor oudere kinderen blijft de straat aantrekkelijk om samen te fietsen.

Luchtfoto Michelbeke

TIP

Maak van de straat een veilige, aangename ontmoetingsplaats

Er is in de verkavelingen voor alle leeftijden behoefte aan neutrale en veilige ontmoetingsruimte. De straat is als publieke ruimte het meest geschikt voor ontmoeting, en de ervaring leert dat mensen in die straat de plekken als ontmoetingsruimte kiezen waar geen auto's rijden. De levenskwaliteit in de verkavelingen zou erop vooruitgaan, mocht de straat doorheen de wijk gedeeltelijk vrijgemaakt worden voor ontmoeting, recreatie, sport en spel. In overleg met inwoners en met deskundige ondersteuning zouden mooie alternatieven voor de huidige situatie kunnen uitgewerkt worden. Bij de aanleg van nieuwe verkavelingen moet de straat als ontmoetingsruimte 'ingebouwd' worden.

Andere ontmoetingsplaatsen

Een apart speelterrein dat buiten het gezichtsveld van de ouders ligt, is blijkbaar voor jonge kinderen alleen geen goede speelplek. Voor tieners is het 's avonds wel een goede ontmoetingsplaats, maar ze wordt gehypothekeerd door de angst (van ouders en van jongeren) voor of het risico op druggerelateerde, kleine criminaliteit.

Ook de als ontmoetingsplaats bedoelde petanquebaan wordt niet gebruikt.

Petanquebaan

TIP

Richt de openbare ruimte multifunctioneel in voor een gebruik door verschillende groepen

Een aparte kavel als ontmoetingsplek voorbestemmen, betekent niet dat die gebruikt wordt. Een ruimte inrichten op maat van één leeftijdscategorie dreigt in onbruik te geraken wanneer de gebruikers ouder worden. Multifunctionele inrichting en gebruik dat niet gebonden is aan één leeftijdscategorie, verdient de voorkeur.

Online ontmoeting

Facebook is voor de nieuwste verkaveling een makkelijke manier van communiceren. Jongeren staan overdag meer online met mekaar in contact dan live. Ook ouderen vinden in de buurt partners voor onlinespellen.

TIP

Exploreer de kanalen voor online-ontmoeting die door de doelgroep gebruikt worden.

Gelegenheden tot ontmoeting

Michelbeke is een actief dorp met een, in vergelijking tot vele andere dorpen, bloeiend verenigingsleven. Activiteiten zoals de 'geutelingenbak' hebben veel succes. De deelname aan andere evenementen is niet altijd even massaal. Er wordt geklaagd over het gebrek aan interesse en inzet van nieuwe vrijwilligers.

Toch zetten ook enkele mensen uit de verkavelingen zich in bij activiteiten van bijvoorbeeld Geutelingencomité of Bloemencomité. Een klein aanbod aan activiteiten (vooral eet- en drankkraampjes) beperkt uiteraard wel het aangesproken publiek.

TIP

Hou rekening met alle doelgroepen

De evenementen in het dorp worden met een zekere sympathie bekeken en laten de nieuwe bewoners niet onverschillig. Het komt erop aan om in te spelen op die positieve houding. Voorwaarde is wel dat er op de behoeftes of interesses van verschillende (leeftijds)groepen ingegaan wordt en dat een evenement niet een louter commercieel aanbod van drank en (fast)food is.

Zet lokale authenticiteit in de verf

Kleine ingrepen om de evenementen te verbreden met inbreng vanuit erfgoed, natuurbeleving, cultuur en sport kunnen een zichtbare meerwaarde opleveren. Lokale authenticiteit is de beste garantie op succes.

Maak ruimte voor inbreng van nieuwelingen

Het zou fijn zijn mocht er ook ruimte gemaakt worden voor inbreng van nieuwe mensen binnen bestaande initiatieven. Dat er dan ook andere accenten en inhouden komen, kan verfrissend zijn voor iedereen.

Communicatie

Het getuigt van goede intenties dat ook nieuwe wijken niet vergeten worden bij huis-aan-huisbedeling van flyers en uitnodigingen, maar dit is niet altijd de meest efficiënte vorm. Het gemeentelijk infoblad wordt als een betrouwbare informatiebron gezien.

TIP

Communiceer duidelijk, positief, persoonlijk en elektronisch

Wat er precies verwacht wordt van nieuwkomers moet duidelijk zijn. Motiverende en uitnodigende, positieve en persoonlijke communicatie zijn te allen tijde aan te raden.

Nieuwkomers brengen nieuwe competenties mee die zeer nuttig kunnen zijn voor bestaande initiatieven en om de uitdagingen aan te gaan van dorpen vandaag. Het komt erop aan hen op zo'n manier aan te spreken dat hun goodwill omgezet wordt in actie.

Rekening houden met hun levenssituatie (leeftijd, gezin, verplaatsingen) en thema's is daarbij belangrijk.

Hou rekening met de communicatiekanalen die door de doelgroep gebruikt worden. Spreek mensen aan!

Niet deelnemen moet altijd een optie zijn en mag niet leiden tot uitsluiting of stigmatisering.

Innitiatieven van nieuwe inwoner

Het vinden van een goede formule om mensen samen te brengen is niet eenvoudig. Er moet met veel dingen rekening gehouden worden. Het organiseren zelf vraagt veel energie. De manier van subsidiëren -waardebonnen die een volgend jaar kunnen gebruikt worden- veronderstelt wel dat er toch tenminste een overdracht is naar een nieuwe groep mensen. Zich lokaal bevoorraden scoort goede punten in het dorp. De subsidies en ondersteuning die de gemeente verleent voor initiatieven als barbecue en buurtfeest zijn bekend, doordat dat in vele gemeenten in een of ander vorm bestaat.

TIP

Doel: Praat eens met een onbekende

Om optimaal als kennismaking te blijven fungeren, moet er nagedacht worden over formules waardoor onbekenden met mekaar gaan kennismaken, en waardoor mensen over de generaties heen op een positieve manier contact krijgen.

TIP**Vernieuw de initiatiefgroep**

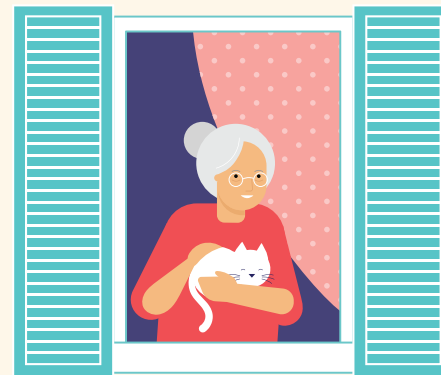
Het is aangeraden de samenstelling van de initiatiefgroep te variëren, zodat de openheid bewaard blijft.

Hou het goedkoop

Financiële drempels zijn reëel en moeten zoveel mogelijk vermeden worden.

Voorkom conflicten

Overall waar mensen samenleven, zijn er ook conflicten. Met mekaar praten over koetjes en kalfjes, mekaar ontmoeten in een sfeer van ontspanning, kan conflicten relativeren. Een buurtcomité moet erover waken een open ploeg te blijven door verbinding te (blijven) leggen zowel met nieuwe inwoners als met oude, ook met inwoners van andere delen van het dorp. Verdraagzaamheid is een kunst waarin initiatiefnemers zich best bekwamen, evenals oog voor diversiteit en respect. Het is goed om voor ogen te houden dat diversiteit op zich geen grond is voor conflicten. Respect en verdraagzaamheid in de omgang met naaste buren en goede vrienden is evenzeer van belang om conflicten te vermijden.

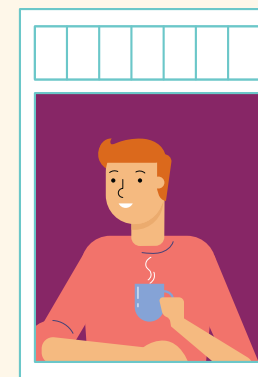
‘(Niet) van hier’

Voor de ingezetenen inwoners van de dorpskern is het onderscheid ‘van hier-niet van hier’ nog altijd belangrijk. En met ‘van hier’ wordt bedoeld: zo niet geboren in het dorp, er dan toch opgegroeid. In die zin blijven de mensen die er later komen wonen, tot op bepaalde hoogte altijd vreemdelingen. Er worden inspanningen geleverd om hen te betrekken bij het dorpsleven en de talrijke activiteiten en evenementen. Wie wat doet en waarom en wat er dan precies van hen verwacht wordt, is voor nieuwe inwoners echter niet altijd duidelijk.

Gezien de gerichtheid op de ruimere regio is dat voor nieuwe inwoners geen evidentie. Toch bestaat er meer belangstelling voor het culturele erfgoed en lokale producten en meer sympathie voor plaatselijke initiatieven dan sommige dorpsbewoners menen.

Privacy en vrijheid om al dan niet in te gaan op uitnodigingen is voor de nieuwe inwoners belangrijk en mag niet gezien worden als uiting van vijandigheid of desinteresse.

Er is een grote en groeiende diversiteit in het dorp en in de verkavelingen, maar -de zeldzame- conflicten spelen zich niet af tussen mensen die tot verschillende groepen behoren, integendeel. Het is net opvallend dat echte conflicten zich voordeden tussen mensen die veel overeenkomsten vertonen en die tevoren een hechte relatie hadden.

Ontvangst van nieuwe inwoners door de gemeente

De jaarlijkse ontvangst van nieuwe inwoners door de gemeente (bustour en ontvangst op het gemeentehuis met maaltijd) werd zeer goed geëvalueerd. De verzorging van dat gebeuren en de inhoud werden geapprecieerd door iedereen die eraan deelnam. Er werd wel opgemerkt dat het gebeuren erg politiek getint was.

TIP**Diversiteit spreekt voor zich!**

Het is lovenswaardig om plaats te laten aan het verschil, maar de gevoeligheid van het maatschappelijke debat maakt dat het aan diegene is die niet tot de dominante groep behoort om desgewenst het initiatief te nemen om het over verschillen te hebben in omstandigheden van vertrouwen en gelijkwaardigheid. En dat geldt voor alle persoonlijke zaken zoals sociaal-economische of etnisch-culturele situatie, geloof en seksuele voorkeur. Initiatieven die diversiteit in de kijker zetten, worden dus liefst genomen of ten minste gedragen door de niet-dominante groep.

TIP**Toon dat je gemeente inzet op participatie**

Een gemeente die het meent met burgerparticipatie toont dat, zeker bij een kennismaking! Het middenveld zou een actievere rol kunnen spelen in dat onthaal, zodat het niet enkel een verwelkoming zou zijn door de politiek, maar ook door de ‘actieve krachten’ in het dorp. Nieuwe inwoners brengen nieuwe competenties en ervaring mee waarmee allerlei initiatieven hun voordeel kunnen doen. Ook bestaande verenigingen kunnen hun voordeel doen met aandacht voor nieuwe inwoners, niet enkel als klanten of als leden, maar als cocreatieve partners. Het onthaal van nieuwe inwoners is een contactmoment dat in die context heel waardevol en uitnodigend kan zijn.

DEEL 2

De dorpsraad en nieuwe inwoners

1. Situering

Waar in een eerste fase van het LEADER-project de aandacht uitging naar de nieuwe inwoners, kozen we in de tweede fase het perspectief van de 'ingezetten' inwoners op de toekomst van hun dorp, inclusief de bevolkingsgroei. De verkavelingen waren nog in aanbouw, en uiteraard vestigen nieuwe inwoners zich niet enkel daar, maar de grote groei moest dus nog komen.

In de tweede fase pasten we de inzichten over het kleine ontmoeten in de verkaveling toe.

De keuze om de tweede fase van het project in Schendelbeke uit te voeren, was gemotiveerd door de voorziene sterke stijging van de bevolking op korte tijd. De verkaveling van de Burgemeester van Liefferingestraat en de sociale woningen tussen de Dagmoedstraat en het Ooievaarsnest -Kartuizerdries en Rodendries-, zorgen in 2020 en 2021 voor een bijkomend woningenbestand van een 200-tal eenheden, waarvan 141 sociale woningen (SHV Denderstreek). Bovendien worden in Schendelbeke als stationsdorp de voorschriften voor hoogbouw in de dorpskern versoepeld. Ook dat zal gevolgen hebben op nieuwbouw en instroom van inwoners in het dorp.

Dorpen typologie Schendelbeke (Geraardsbergen)

B2 >ou (v,o,w,k) Deze lettersymbolen worden hieronder verklaard.

B2

Schendelbeke is een van de 16 deelgemeentes van de stad Geraardsbergen. Het is een 'stationsdorp' op de lijn 90, Denderleeuw-Jurbise. Vanuit Schendelbeke raakt men makkelijk in Ninove-Denderleeuw-Brussel, of Gent, Edingen en Brussel via station Geraardsbergen.

Geraardsbergen telt 33 438 inwoners (2019). Schendelbeke vertegenwoordigt daarin 1904

mensen (2018) en neemt de zesde plaats in als we de deelgemeenten rangschikken naar bevolkingsaantal.

Op tien jaar tijd is er een bevolkingsaangroei van 116. Voor het geheel van de stad bedroeg dit cijfer 1.641.

Het aandeel 65+-ers bedraagt 18,2%; de bevolking bevat meer ouderen dan andere Oost-Vlaamse dorpen. Op het grondgebied van Schendelbeke is er geen woonzorgcentrum, er zijn er wel een aantal net buiten de dorpsgrenzen.

(k, o)

Er is kinderopvang bij onthaalouders en er is een kleuterschooltje, een vestiging van het Sint-Catharinacollege met een laag aantal leerlingen in een ruim maar oud gebouw. 8,9% van de kleuters heeft niet het Nederlands als thuistaal; 18,3 heeft een laagopgeleide moeder.

(V,w,k)

Het aantal winkels is beperkt tot één: een brood(jes) zaak annex krantenwinkel en koffiëbar. Verder zijn er twee restaurants, twee cafés, een pizzeria en twee frituren.

Er is een buurthuis, een voormalig schoolgebouw eigendom van de stad, dat gebruikt wordt door verenigingen voor vergaderingen en activiteiten, voor feesten en evenementen en occasioneel ook voor privé feesten.

Het provinciaal domein De Gavers met quasi volledige sportvoorzieningen ligt net buiten het dorp maar vlakbij.

2. Aan de slag

Werken met bekenden aan het verwelkomen van onbekenden

Het uitgangspunt van Avansa was om de dorpsraad te helpen met reflecteren over de groei van hun gemeente en positief te anticiperen op de komst van een grote groep nieuwe inwoners.

Één van de voornemens die naar voor kwamen in die bespreking was dat het fijn zou zijn, mochten de nieuwe inwoners in de twee verkavelingen op een of andere manier persoonlijk verwelkomd worden.

Een werkgroep 'Nieuwe inwoners'

Een eerste bijeenkomst van de daarop opgerichte 'werkgroep nieuwe inwoners' nodigde enkele nieuwe inwoners uit om te praten over verhuizen naar Schendelbeke, hoe de dorpsraad gepercipieerd werd, hoe zij stonden tegenover het idee van een persoonlijke verwelkoming enz.

Er werden drie afspraken gemaakt:

- In de dorpskrant wordt een artikelje gepubliceerd waarin iemand vertelt hoe zij haar nieuwe burens had verwelkomd, bedoeld als inspiratie voor anderen.
- Bij elk evenement in het dorp is er speciale aandacht voor de uitnodiging van nieuwe inwoners, en met hun aanwezigheid wordt rekening gehouden.
- De leden van de dorpsraad gaan bij wijze van proef in groepjes van twee de huizen langs die ondertussen bewoond zijn. De uitnodiging voor de nieuwjaarsreceptie wordt persoonlijk overhandigd, met de mogelijkheid van 'een babbeltje' over het dorp, de dorpsraad, een zekere kennismaking. Leuk was dat een nieuwe inwoner zich aansloot bij het ploegje dat op die manier op stap ging.

De uitnodigingsactie verliep goed en had een positief resultaat: er was een mooie delegatie nieuwe inwoners op de nieuwjaarsreceptie. Voor hen was er ook een strofe aan het 'Skanjsbeekse volkslied' toegevoegd.

De wandeling

Een tweede actie werd voorbereid. In de drukke kalender van dorpsfeesten (rommelmarkt, opruimactie, kerstmarkt, kermisweekend, lentewandeling, zomeractiviteiten...) was er geen plaats voor, en ook geen behoefte aan, bijkomende evenementen. Het kwam er dus op aan om een bestaand initiatief, dat toch op het programma stond, te benutten om de focus op nieuwe inwoners te leggen.

De keuze viel op de wandeling. Wandelen is o.a. door de coronapandemie herontdekt als laagdrempelige gezinsactiviteit. De wandeling laten lopen langs veilige, waar het kon trage wegen en zo nieuwe inwoners verborgen mooie plekjes en weggetjes in het dorp tonen, was een meerwaarde. Op bepaalde punten zouden vertellers uit het dorp het verhaal brengen van iets wat op die plek gebeurd was en zo niet enkel een geografische kennismaking mogelijk maken, maar ook verhalen en kennis over het dorp delen.

Het idee groeide om de verhalen op te nemen en te koppelen aan een wandelkaart met een QR-code. Zo zouden ook na het live-evenement nieuwe -en oude- inwoners individueel of met een groepje familie of vrienden de wandeling kunnen maken.

Het plan: mentale kaart als methode

Het verzamelen van de verhalen zou gebeuren door mensen in groepjes samen te brengen en letterlijk 'in kaart te brengen' waar hun persoonlijke trajecten lopen, waar hun activiteiten, goede en slechte herinneringen zich situeren.⁵ Het maken van dergelijke mentale kaarten (of mental mapping) in groep en de verdere uitwerking ervan was een experiment waarin we onze expertise graag hadden uitgebreid.

De focus werd noodgedwongen verlegd naar individuele contacten, telefonisch of online, en naar wandelingen met sleutelfiguren over bepaalde locaties of onderwerpen.

Contacten leggen met nieuwe inwoners was heel moeilijk: huis-aan-huisacties waren tijdens de lockdowns verboden. Er werden wel flyers op de bus gedaan en uitgedeeld, via online-kanalen oproepen gedaan, maar de resultaten waren beperkt.

De realiteit: verhalen in beweging

Het wandelen zelf werd echter herontdekt als vruchtbare methode om met mensen over hun dorp in gesprek te gaan. Er ontstaat immers een nieuwe en rijkere dynamiek in rechtstreeks contact met de omgeving.

Op basis van persoonlijke verhalen en interviews, werden locaties geselecteerd en een overzicht van de verhalen gemaakt.

Er werd een offerte uitgeschreven voor coaching van vertellers, voor het maken van de geluidsopnames en ontwerp en realisatie van de wandelkaart. Club Jacques vzw uit Oostende won de opdracht.

De verhalen werden gedeeltelijk door inwoners van Schendelbeke en gedeeltelijk door professionele vertellers verteld.

Verhalenwandelkaart en klein ontmoeten

De verhalenwandelkaart zal door de dorpsraad aan nieuwe inwoners cadeau gedaan worden als welkomstgeschenk. Ook 'oude' inwoners en bezoekers zullen de kaart kunnen verkrijgen.

De hoop is dat deze kaart mensen op wandel krijgt door hun dorp en in contact brengt met anderen. Het is een instrument om hen vrijblijvend en op eigen tempo hun omgeving te laten verkennen, met de figuren en de verhalen die daarachter schuilgaan. Daarnaast is het een hartelijke manier om mensen welkom te heten in hun dorp en in de dorpsraad.

In die zin is het een resultaat dat alle kansen geeft aan het kleine ontmoeten: ongedwongen en spontane interacties tussen nieuwkomers, bezoekers en inwoners-van-oudsher.

3. Een verhalenwandelkaart in vijf stappen (en een waarschuwing)

• Mental mapping

In groep uitproberen blijft een aanrader. Een individueel relaas van een deelnemer die (aan) tekeningen gemaakt heeft op een kaart, kan in een spontaan gesprek aangevuld worden met ervaringen van anderen. We gaan er dan van uit dat het om mensen gaat die ervaringen delen (bijvoorbeeld leeftijdsgenoten, mensen van eenzelfde vereniging...). Het is raadzaam om verschillende tekeningen of kaarten te gebruiken voor verschillende soorten ervaringen.

• Op stap

Zoals bleek uit het tweede deel van het project, was voor sommige mensen het praten over hun omgeving onderweg veel makkelijker dan zittend aan tafel. De kaarten die gemaakt werden in een eerste bijeenkomst, kunnen dienen als basis voor het uitstippelen van een traject en als geheugensteun voor de begeleider voor het stellen van vragen.

• Van verhaal naar vertelling

Het is goed om verhalen te inventariseren en uit te schrijven. De uitgeschreven teksten geven een overzicht van inhoud en maken het mogelijk te communiceren met meerdere betrokkenen (mensen die controleren op correctheid, mensen die achtergrondinfo leveren, de ontwerper van het wandeltraject...). Maar een verhaal wordt best verteld, niet voorgelezen. Enige coaching van de vertellers is meestal welkom.

• Verhalentraject

Niet alle verhalen lenen zich ertoe om gekoppeld te worden aan een locatie. Het geheel van een wandeltraject speelt ook mee in de selectie. Is er genoeg afwisseling in het soort verhalen? Zo is het leuk om

niet enkel historische verhalen, maar ook toekomstdromen, volksverhalen en verhalen over actuele gebeurtenissen op te nemen. Afwisseling in de vorm is aangenaam. Denk ook aan interview, tweespraak, brief, poëzie...

• Wandeltraject

Het zijn niet enkel de locaties van de verhalen die het parcours bepalen. Welke mooie of bijzondere, verborgen plekjes zijn er? Welke veilige fiets- of wandelpaden zijn er? Waar zijn er snelle doorsteekjes? Waar liggen rust-, speel- en ontmoetingsplekjes? Dit is een oogst uit het proces van mental mapping die in dit stadium opnieuw belangrijk wordt.

• Waarschuwing! Correctheid, volledigheid en privacy

Het is interessant om deskundigen te raadplegen die feitelijke gegevens controleren. Het is best om na te gaan of de aanwezige diversiteit ook in de verhalen weerspiegeld wordt. De joligheid waarmee verhalen verteld worden, geeft soms een verkeerd beeld van de gevoeligheid van de verteller. Het is raadzaam om behoedzaam om te gaan met aanpassingen aan persoonlijke verhalen. In alle gevallen is het nagaan van instemming bij uiteindelijke versies aan te bevelen. Ook met de privacy van huidige bewoners van verhaallocaties moet rekening gehouden worden.

⁵ Voor de werkwijze werd inspiratie gevonden in mental mapping, het project van Hogent 'Van plek naar gedeelde wij-k', An Lescrauwaet, Greet De Brauwere, Tine Vanthuyne i.s.m. bewoners, Rabot Blaisantvest Wij-K wandelboekje en vroegere ervaringen met vertelprojecten van Avansa Vlaamse Ardennen-Dender.

4. Welkom in ons dorp! Conclusie

Dorpen zijn in volle ontwikkeling. Een nieuwe realiteit van kernversterking, dichter en compacter wonen heeft invloed op het uitzicht en op het samenleven. De globalisering zorgt voor een grotere diversiteit, een andere mobiliteit, andere manieren van werken en communiceren.

Zonder ontmoeting, geen samenleving. Het kleine ontmoeten is essentieel, zowel in een dorp als in de stad. Een gemeente kan ervoor zorgen dat de ruimte zich leent tot ontmoeting, dat de publieke ruimte veilig, toegankelijk en uitnodigend is. Een gemeente die het meent met participatie, laat dat ook aan nieuwe inwoners merken.

Nieuwe inwoners brengen hun verhalen, hun ervaringen en competenties mee die in het zoeken naar antwoorden op uitdagingen van vandaag nuttig en nodig zijn.

Het middenveld heeft een belangrijke, actieve rol te spelen als creatief bemiddelaar in de ontmoeting tussen 'oud' en 'nieuw': met erkenning en waardering voor wat was, kritisch en betrokken in het zoeken naar nieuwe, gedeelde verhalen.

Contactgegevens

Heb je vragen over Het kleine ontmoeten in de verkaveling of over het maken van een verhalenwandelkaart? Contacteer Sonja Focketyn.

Avansa Vlaamse Ardennen-Dender
Sint-Annastraat 8 - 9620 Zottegem
T: 09 330 21 30
E: info@avansa-vlad.be
<https://avansa-vlad.be/>

Colofon

Verantwoordelijke uitgever:

Sonja Focketeyn, Avansa Vlaamse Ardennen-Dender

Samenstelling en redactie:

Avansa Vlaamse Ardennen-Dender en Innovatiesteunpunt vzw

Beelden en foto's:

Avansa Vlaamse Ardennen-Dender

Vormgeving:

Nathalie Oostens, Innovatiesteunpunt vzw

Publicatiedatum:

1 april 2021

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Het LEADER-programma is met financiële steun van het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling, Vlaanderen en de Provincie Oost-Vlaanderen.

Europees Landbouwfonds
voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert
in zijn platteland

provincie
Oost-Vlaanderen

Landelijke Gilden
samen beleef je meer

Innovatiesteunpunt
voor landbouw en platteland

avansa
Vlaamse Actoren Samen Doender
samen naar beter